Research in Medical Education. 2024:15 (4); 24-31 Journal Homepage: http://rme.gums.ac.ir

Original Article

Open Access

Comparison of Medical Students´ Learning with Two Methods of lecture and Cooperative Learning in the Lesson "Subjects Interpretation of the Holy Quran"

Mitra Bahrami [1,2], Masoumeh Seidi [3*], Roya Rashti [4]

1. *Department of Islamic Studies, Kermanshah University of Medical Sciences, Kermanshah, Iran*
2. *Department of Islamic Studies, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran*
3. *Education Development Center (EDC), Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran*
4. *Ph.D. Student of Epidemiology, School of Public Health, Hamadan University of Medical Sciences, Hamadan, Iran*

Received: 2023/08/23
Accepted: 2023/12/23

Keywords:
Cooperative Learning
Lecture
Medical students
Teaching

***Corresponding author:**
Seidi M, Education Development Center (EDC), Hamadan University Medical Sciences, Hamadan, Iran
seidimasoomeh@gmail.com

ABSTRACT

Introduction: According to studies, conventional teaching methods such as lectures are not effective for learning theoretical subjects, and it is necessary to use new teaching methods such as Cooperative teaching. The purpose of this study was to compare the learning and satisfaction of medical students with two methods of lecture and Cooperative learning.

Methods: This quasi-experimental study was conducted on 90 students of Hamadan University of Medical Sciences for the theoretical course of "subjects Interpretation of the Holy Quran" in 2023. Students were randomly divided into two groups: intervention (Cooperative learning) and control (lecture). The educational content, lecturer and number of sessions were the same for both groups. The study instrument consisted of two researcher-made questionnaires to measure the level of learning (with 15 questions) and to measure the level of student satisfaction (with 17 questions). The validity and reliability of both questionnaires were confirmed. A pre-test and a post-test were conducted to compare the learning rate of the two groups. Data were analyzed using descriptive and analytical statistical tests (independent t test and one-sample t test) using STATA version 14 statistical software.

Results: The age range of the participants in both groups was from 19 to 21 years, and there was no statistically significant difference between the mean age in the two groups (p=0.952). The learning rate in the Cooperative learning group (10/80±2/19) was significantly higher than the lecture method (6/26±2/67) (p<0.05)). The mean and standard deviation of the satisfaction criterion of the Cooperative learning group was equal to 3/69±0/33 (out of 5 points). The satisfaction rate of students in the content areas of the course, the assignments presented, and the content produced were 74/03%, 38.88%and 88/46%, respectively. The highest mean satisfaction was related to the range of content produced (p<0.05).

Conclusion: According to the findings of the present study, the learning and satisfaction of students in the Cooperative teaching method was higher than in the lecture method. Therefore, the use of this method as one of the complementary methods to present the Subjects Interpretation of the Holy Quran course is recommended to teachers.

How to Cite This Article *Bahrami M, Seidi M, Rashti R. Comparison of Medical Students´ Learning with Two Methods of lecture and Cooperative Learning in the Lesson "Subjects Interpretation of the Holy Quran". Res Med Edu. 2024; 15 (4): 24-31.*

10.32592/rmegums.15.4.24

Copyright © 2024 Research In Medical Education, and Guilan University of Medical Sciences.
This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.
License (https://creativecommons.org/mission/by-nc/4.0/)

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]

[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

مقایسه یادگیری دانشجویان علوم پزشکی در دو روش سخنرانی و یادگیری مشارکتی در درس «تفسیر موضوعی قرآن کریم»

میترا بهرامی[۱،۲]، معصومه صیدی[۳*]، رویا رشتی[۴]

۱. گروه معارف اسلامی، دانشگاه علوم‌پزشکی کرمانشاه، کرمانشاه، ایران
۲. گروه معارف اسلامی، دانشگاه علوم¬پزشکی همدان، همدان، ایران
۳. مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم‌پزشکی، دانشگاه علوم‌پزشکی همدان، همدان، ایران
۴. دانشجوی دکترای تخصصی اپیدمیولوژی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم‌پزشکی همدان، همدان، ایران

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخچه:
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۰۱
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۰/۰۲

کلیدواژه‌ها:
تدریس
دانشجویان پزشکی
سخنرانی
یادگیری مشارکتی

*** نویسنده مسئول:**
معصومه صیدی، مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم‌پزشکی، دانشگاه علوم‌پزشکی همدان، همدان، ایران
seidimasoomeh@gmail.com

چکیده

مقدمه: روش‌های تدریس متداول مانند سخنرانی برای یادگیری دروس نظری طبق مطالعات مثمر ثمر نیست و نیاز است که از روش‌های نوین تدریس نظر تدریس مشارکتی استفاده گردد .هدف مطالعه مقایسه یادگیری و رضایتمندی دانشجویان علوم پزشکی از دو روش سخنرانی و یادگیری مشارکتی بود.

روش‌ها: این مطالعه نیمه‌تجربی بر روی ۹۰ دانشجوی دانشگاه علوم پزشکی همدان برای واحد درسی نظری «تفسیر موضوعی قرآن کریم» در سال ۱۴۰۲ انجام گرفت. دانشجویان به صورت تصادفی به دو گروه مداخله (یادگیری مشارکتی) و کنترل (سخنرانی) تقسیم شدند.. محتوای آموزشی ، مدرس ارائه‌کننده و تعداد جلسات برای هر دو گروه یکسان بود. ابزار مطالعه شامل دو پرسش‌نامه محقق ساخته اندازه‌گیری سطح یادگیری (با ۱۵ سوال) و اندازه‌گیری سطح رضایتمندی دانشجویان (با ۱۷ سوال) بود. روایی و پایایی هردو پرسشنامه مورد تائید قرار گرفت. برای مقایسه میزان یادگیری دو گروه، پیش‌آزمون و پس‌آزمون برگزار شد. داده‌ها با استفاده از آزمون‌های آماری توصیفی و تحلیلی (آزمون t مستقل و آزمون t تک نمونه) با نرم‌افزار آماری STATA نسخه ۱۴ مورد تجزیه وتحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: دامنه سنی شرکت‌کنندگان در هر دو گروه از ۱۹ تا ۲۱ سال بود و بین میانگین سنی در دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد (P=۰/۹۵۲). میزان یادگیری در گروه یادگیری مشارکتی (۲/۱۹ ±۱۰/۸۰) به طور معنی‌داری بیشتر از روش سخنرانی (۲/۶۷ ±۶/۲۶) بود (P<۰/۰۰۱). میانگین و انحراف معیار رضایتمندی گروه یادگیری مشارکتی برابر ۰/۳۳±۳/۶۹ (از ۵ نمره) بود. میزان رضایت دانشجویان در حیطه‌های محتوای دوره۷۴/۰۳درصد، تکالیف ارائه شده ۳۸/۸۸ درصد و محتوای تولید شده ۸۸/۴۶ درصد بود. بیشترین میانگین رضایتمندی مربوط به حیطه محتوای تولید شده بود (p<۰/۰۵).

نتیجه‌گیری: براساس یافته های مطالعه حاضر میزان یادگیری و رضایت‌مندی دانشجویان در روش تدریس مشارکتی بیشتر از روش سخنرانی بود. بنابراین استفاده از این روش به عنوان یکی از روش‌های مکمل برای ارائه درس تفسیر موضوعی قرآن کریم به اساتید توصیه می‌گردد.

مقدمه

یکی از اهداف قابل‌توجه در نظام‌های آموزشی به‌خصوص در کشورهای مختلف آموزش ارزش‌ها است. در حقیقت نظام‌های آموزشی سکان‌دار پاسخ‌گویی به سؤالات اساسی انسان‌ها در ادوار مختلف می‌باشند و تدوین یک برنامه‌ریزی مدون و کارآمد از ضروریات هر نظام آموزش عالی است زیرا دوران طلایی و جوانی دانشجویان که سرمایه‌های ارزشمند هر جامعه محسو ب می‌شوند در دانشگاه‌ها سپری می‌گردد، بنابراین توجه به ارتقاء و رشد مبانی و اندیشه‌های دینی و ارزشی آنان نیز از وظایف نظام آموزشی محسوب می‌گردد. بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، مجموعه‌ای از دروس معارف اسلامی در برنامه درسی تمام رشته‌های دانشگاهی و هم‌چنین رشته‌های دانشگاه‌های علوم‌پزشکی گنجانده شد تا از این طریق

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]
[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

ارزش‌های دینی و اعتقادی و اخلاقی دانشجویان از طریق آموزش به آنان ارائه گردد (۱). به جرات می‌توان گفت که آموزش ارزش‌های دینی یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در تقویت و ارتقاء بعد معنوی دانشجویان محسوب می‌گردد (۲)، در حقیقت فلسفه گنجاندن دروس معارف اسلامی در کوریکولوم (برنامه درسی دانشگاه‌ها) درسی کمک به دانشگاه‌ها در ایفای نقش ذاتی و مأموریت اساسی آن‌ها یعنی- انسان‌سازی- است؛ زیرا دانشگاه، به مثابه کارخانه آدم‌سازی، در سلامت و فساد جامعه نقش ویژه‌ای دارند (۳).

پویایی در دروس معارف اسلامی، راهبردی بسیار تأثیرگذار در راستای ارتقای بعد دینی و ارزشی دانشجویان محسوب می‌گردد. بنابراین بازنگری در روش‌های تدریس این دروس به جهت تأثیر فوق‌العاده‌ای که در ارتقاء حیطه شناختی و حیطه نگرشی (عاطفی) دارند یکی از عوامل حیاتی در ایجاد تغییرات در اندیشه‌ها و باورها و رفتار دانشجویان به حساب می‌آید (۴). دروس معارف معمولاً به روش آموزش سنتی ارائه می‌گردند که در این روش، اساتید ارائه‌دهنده محتوای دروس هستند و دانشجویان غالبا نقش غیرفعالی در کلاس درس دارند (۵). در روش سنتی، تدریس در یک سطح پیشرفت خطی صورت می‌گیرد و فرآیند یاددهی- یادگیری بر استاد متمرکز است و استاد مرکز ثقل این فرآیند قرار دارد. در این روش اگر استاد بتواند توجه، دقت و انگیزه دانشجویان را نسبت به کلاس و محتوای درسی حفظ نماید بسیار نقش مؤثری داشته است (۶). در دهه‌های اخیر، لزوم تجدیدنظر در روش‌های سنتی تدریس و استفاده از روش‌های نوین و فعال یادگیری و دانشجومحور از سوی نظام‌های آموزشی، احساس شده و کاربرد این روش‌ها به خصوص در علوم‌پزشکی مورد تأکید قرار گرفته است (۷). تسهیل یادگیری با روش‌های تدریس مشارکتی، آموزش متقابل، تسهیل آموزش، کارآموزی شناختی، روش پرسش و پاسخ، روش گفتگو اتفاق می افتد (۸). برای انتقال مفاهیم مربوط به حیطه‌های بالاتر حیطه شناختی یادگیری مانند بکاربستن، تحلیل، ترکیب و ارزشیابی روش‌های یادگیری مبتنی بر حل مساله، آموزش الکترونیکی، کار در گروه کوچک، مباحثه، بازی و ایفای نقش که با مشارکت دانشجو همراه است نقش دارند (۹).

یکی از روش‌های تدریس روش یادگیری مشارکتی است، در این روش با ایجاد ایده‌های نو به دانشجویان در فرآیند یاددهی - یادگیری و در دستیابی آنان به نوآوری و خلق ایده‌های جدید کمک می‌کند. از مزایای روش یادگیری مشارکتی: فراهم آوردن امکان تجربه موفقیت برای همه دانشجویان، افزایش اعتمادبه‌نفس، کاهش سطح اضطراب، تفکر انتقادی، توانایی کار گروهی، ترغیب تعامل فراگیران در فعالیت‌های کلاسی، افزایش احترام متقابل بین دانشجویان و مهارت‌یابی در زمینه‌های اجتماعی- روانی و ارتباطی را است (۱۰). فرآیند یادگیری بهتر، مؤثرتر و ماندگارتر با فعال‌سازی و مشارکت هرچه بیشتر دانشجو در امر یادگیری محقق می‌گردد (۱۱). عناصر اساسی برای موفقیت‌آمیز بودن یادگیری مشارکتی در کلاس: رابطه متقابل مثبت، مسئولیت‌پذیری فردی و گروهی، بهبود تعامل (چهره به چهره)، آموزش مهارت‌های بین فردی و تشکیل گروه کوچک فراگیران است (۱۲). در این روش دانشجویان به عنوان یک یادگیرنده منفعل محسوب نمی‌شوند آن‌ها به جای این‌که منفعلانه اطلاعات علمی و دینی خود را دریافت کنند، علاقه‌مند هستند که در کلاس‌های درس تعامل و مشارکت داشته باشند (۱۳). یکی از دروس معارف اسلامی که در کوریکولوم رشته‌های علوم‌پزشکی ارائه شده است، درس دو واحد نظری "تفسیر موضوعی قرآن کریم" است. با توجه به بررسی متون و مطالعات انجام شده، پژوهشی که بر روی روش تدریس مشارکتی در این درس پرداخته باشند، یافت نشد. لذا مطالعه حاضر با هدف تعیین میزان یادگیری و رضایتمندی دانشجویان با روش تدریس مشارکتی و درگیری دانشجویان در درس «تفسیر موضوعی قرآن کریم» در دانشگاه علوم‌پزشکی همدان در سال تحصیلی ۱۴۰۲ انجام شد.

روش‌ها

این مطالعه به صورت نیمه تجربی (قبل و بعد از مداخله) بر روی دو گروه از دانشجویان به عنوان مداخله و کنترل انجام گرفت. گروه مداخله، آموزش را به روش مشارکتی و درگیری فعالانه و گروه کنترل به روش سخنرانی (روش رایج) دریافت نمودند. جامعه پژوهش دانشجویان رشته‌های پزشکی، پرستاری و بهداشت دانشگاه علوم پزشکی همدان که نیم‌سال دوم تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ واحد درسی تفسیر موضوعی قرآن کریم اخذ کرده بودند، در نظر گرفته شد. حجم نمونه به روش سرشماری شامل کلیه دانشجویانی (۹۰ نفر) که این نیم‌سال درس را انتخاب کردند. معیارهای ورود به مطالعه، اشتغال به تحصیل در یکی از دانشکده‌های دانشگاه علوم‌پزشکی همدان، داشتن رضایت جهت شرکت در مطالعه بود. دانشجویان کلاس به صورت سیستماتیک براساس لیست اسامی به دو گروه کنترل و مداخله با تعداد مساوی تقسیم شدند. در صورتی‌که دانشجویان در زمان حذف و اضافه، درس را حذف کرده بودند از مطالعه خارج شدند.

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]
[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

به هر دو گروه دانشجویان اهداف و روش اجرای طرح توسط پژوهشگران به طور کامل توضیح داده شد و پس از اخذ رضایت‌نامه آگاهانه و کتبی دانشجویان در این مطالعه شرکت کردند. در اجرای روش رایج، ابتدا طرح دوره طراحی‌شده منتج از کوریکولوم که استاد برای کل دوره در نظر گرفته بود در جلسه اول به دانشجویان توضیح داده شد. سپس تدریس در هر جلسه براساس سرفصل‌ها و محتوای آموزشی تعیین‌شده به شکل سخنرانی به صورت حضوری به مدت یک ساعت و نیم برگزار شد و در آخر هر کلاس پاورپوینت‌های مدرس در اختیار دانشجویان قرار گرفت. در اجرای روش گروه مداخله، ابتدا، قبل از شروع کلاس‌ها طبق لیست حضور و غیاب اداره آموزش گروه کلاسی در پیام‌رسان ایتا تشکیل شد و دانشجویان به ترتیب لیست به گروه‌های دو نفرِ تقسیم شدند و اجازه انتخاب هم‌گروهی به دانشجویان داده نشد تا با ویژگی‌های متفاوت افراد بتوانند تیمی کار نمایند و سپس راهنمای شیوه برگزاری این دوره به روش مشارکتی در اختیار دانشجویان قرار گرفت. در راهنما نحوه تهیه متن سخنرانی کوتاه ۱۵ دقیقه‌ای براساس سرفصل‌های طرح دوره و چک‌لیست ارزیابی ارائه آن ها و نحوه پرسش و پاسخ از دانشجویان نگارش گردید و درخواست شد گروه ملزم است دو یا سه سؤال خوب همراه با پاسخ صحیح از ارائه خود تهیه نمایند و دانشجویانی که در کلاس درس داوطلبانه پاسخ صحیح دادند را طبق توافق با استاد نمره مثبت (هر دو مثبت ۲۵ صدم نمره) بدهند. با توجه به سرفصل‌های درس به هر گروه یکی از آیات علمی قرآن داده شد. از گروه‌های دو نفره درخواست شد که متن سخنرانی ۱۵ دقیقه آنان به شکل پاورپوینت و محتوای آن شامل نام دانشمند و اطلاعات دموگرافیک مختصر ایشان، موضوع علمی که توسط دانشمند کشف‌شده توضیح داده شود و آیه قرآن مرتبط با ترجمه باشد و یک کلیپ یا ویدئو از سایت‌های معرفی شده مرتبط هم آماده نمایند. تکالیف توسط نماینده گروه به صورت یک فایل از طریق پیام‌رسان ایتا یا تلگرام برای استاد ارسال شد، استاد تکالیف را بررسی کرده و با ارائه پیشنهادها و ایرادات، فایل اصلاح و آماده ارائه شد. در جلسه‌ی تعیین شده اعضاء گروه کلاس درس را از نظر وسایل کمک‌آموزشی موردنیاز مانند سیستم صوتی و تصویری آماده نمایند. از طرفی استاد جهت توجه حداکثری دانشجویان به مباحث، تعیین کرده بود هر دانشجو که یک سؤال خوب از گروه ارائه‌دهنده بپرسد یا یک جمع‌بندی از ارائه و فیلم آموزشی داشته باشد نمره مثبت به او تعلق می‌گیرد. ادامه کلاس استاد پاورپوینت‌های خود را که از منبع امتحانی تهیه نموده است ارائه داد. بعد از اتمام کلاس درس مجدداً از دانشجویان در رابطه با نکات اصلی درس پرسیده شد و دانشجویان به‌صورت داوطلبانه پاسخ دادند و برای هر پاسخ مثبت در نظر گرفته شد. سپس پاورپوینت درس در پیام‌رسان‌ها در گروه کلاسی بارگذاری شد.

ابزار مطالعه شامل سه پرسش‌نامه بود: پرسش‌نامه اطلاعات دموگرافیک، شامل: سن، جنس، رشته تحصیلی و مقطع تحصیلی؛ پرسش‌نامه میزان یادگیری، که یک پرسش‌نامه محقق ساخته حاوی ۱۵ سؤال چهارگزینه‌ای که از محتوای درس تفسیر موضوعی قرآن کریم طراحی‌شده بود. در صورت پاسخ صحیح به هر سؤال نمره ۱ و در صورت پاسخ غلط نمره صفر لحاظ شد. نحوه نمره‌دهی حداقل نمره هر پرسش‌نامه صفر و حداکثر نمره ۱۵ بود. سومین ابزار پرسش‌نامه میزان رضایتمندی دانشجویان گروه مداخله از برگزاری دوره بود. این پرسش‌نامه حاوی ۱۷ سؤال در ۳ حیطه؛ محتوای دوره، تکالیف ارائه‌شده و فعالیت کلاسی و محتوای تولیدشده بود. تکمیل آن به شیوه طیف لیکرت ۶ گزینه‌ای (کاملاً راضی، نسبتاً راضی، متوسط، نسبتاً ناراضی، کاملاً ناراضی و نظری ندارم) که امتیاز صفر تا ۵ بود. نحوه نمره‌دهی پرسش‌نامه به این صورت بود که حداقل نمره هر پرسش‌نامه صفر و حداکثر نمره ۸۵ بود.

در ابتدا روایی صوری پرسش‌نامه به صورت کیفی انجام شد و در خصوص سطح دشواری، میزان تناسب و میزان ابهام سؤالات از دانشجویان پرسیده شد. جهت بررسی روایی محتوی از شاخص نسبت روایی محتوی (Content Validity Ratio) و شاخص روایی محتوی (Content Validity Index) استفاده شد. جهت بررسی شاخص نسبت روایی محتوی، نظرات ۱۰ نفر از کارشناسان خبره در زمینه مورد نظر در خصوص هر آیتم در سه طیف؛ آیتم ضروری است، آیتم مفید است ولی ضروری نیست و آیتم ضرورتی ندارد، جمع‌آوری شد. درنهایت برای محاسبه شاخص تعداد افرادی که آیتم ضروری را انتخاب کرده‌اند منهای نصف تعداد خبرگان، تقسیم بر نصف تعداد خبرگان شد. درنهایت با استفاده از جدول لاوشه، آیتم‌هایی که مقدار آن‌ها بالاتر از۰/۶۲ بود، حفظ شدند (۱۴). جهت محاسبه شاخص روایی محتوی نیز نظرات ۱۰ نفر از کارشناسان خبره در زمینه مذکور در خصوص هر آیتم برای سه حالت سادگی و روان بودن، مربوط یا اختصاصی بودن و وضوح یا شفافیت، جمع‌آوری شد و هر حیطه با طیف لیکرت ۴ گزینه‌ای نمره‌دهی شد. درنهایت برخورد با هر سؤال به صورت زیر بود: سؤالاتی که نمره CVI بالاتر از۰/۷۹

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]
[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

"مناسب"، بین ۰/۷ و۰/۷۹ "نیاز به اصلاح و بازنگری" و کم‌تر از ۰/۷ غیرقابل قبول در نظر گرفته شد. جهت انجام پایایی از آزمون آلفای کرونباخ استفاده و با توجه به این‌که مقدار آن بالای۰/۷ به دست آمد پرسش‌نامه از پایایی مناسب برخوردار بود. جهت روایی صوری و محتوایی پرسش‌نامه میزان یادگیری، سؤالات چهارگزینه‌ای منطبق با اهداف آموزشی طرح دوره طراحی شد و گروه معارف ضروری بودن و نبودن سؤالات را از درس تفسیر تائید کردند. از جهت ساختار طراحی سؤالات چهارگزینه‌ای دو خبره متخصص در رشته آموزش پزشکی سؤالات را با چک‌لیست میلمن بررسی و اصلاحات لازم انجام گرفت. داده‌ها بعد از جمع‌آوری با استفاده از نرم‌افزار آماری STATA.Ver.14 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از شاخص‌های آمار توصیفی (فراوانی و درصد) برای توصیف متغیرها و از آزمون t-test برای مقایسه دو گروه مداخله و کنترل و جهت بررسی معنی‌داری هر حیطه از پرسش‌نامه رضایتمندی با میانگین کل از آزمون t تک نمونه استفاده شد. سطح معنی‌داری آماری کم‌تر از ۵ درصد در نظر گرفته شد. پژوهش حاضر در کمیته اخلاق دانشگاه علوم‌پزشکی همدان با شناسه اختصاصی (IR.UMSHA.REC.1402.293) ثبت شده است. رضایت‌نامه آگاهانه کتبی از مشارکت‌کنندگان کسب گردید و توضیحات لازم ازجمله، هدف پژوهش و این‌که در هر زمانی که مایل بودند از ادامه همکاری در این مطالعه خودداری نمایند و از پاسخ دادن به سؤالاتی که مناسب نمی‌دانند اجتناب ورزند، داده شد. اصل رازداری و حفظ محرمانگی اطلاعات و عدم درج نام و نام خانوادگی رعایت گردید.

یافته‌ها

در مطالعه حاضر در مجموع ۹۰ دانشجو مورد ارزیابی قرار گرفت (۴۵ نفر در گروه مداخله و ۴۵ نفر در گروه کنترل). از لحاظ توزیع جنسی، کلیه دانشجویان در هر دو گروه دختر بودند. دامنه سنی شرکت‌کنندگان در هر دو گروه از ۱۹ تا ۲۱ سال بود و بین میانگین سنی در دو گروه از نظر آماری تفاوت معنی‌داری مشاهده نشد (P=۰/۹۵۲). براساس آزمون t مستقل بین دو گروه مداخله و کنترل، میانگین نمره یادگیری در گروه مداخله ۴/۵۴ نمره بیشتر از گروه کنترل بود و این تفاوت از نظر آماری معنی‌دار بود (P<۰/۰۵) (جدول ۱).

جدول ۱: مقایسه میانگین نمره یادگیری در آموزش درس "تفسیر موضوعی قرآن کریم" در دو گروه دانشجویان

گروه	میانگین	انحراف معیار	t	p-value
مداخله	۱۰/۸۰	۲/۱۹	-۸/۷۹۵	<۰/۰۰۱
کنترل	۶/۲۶	۲/۶۷		

میزان رضایتمندی دانشجویان از روش مشارکتی در جدول شماره دو نشان داده شده است. میانگین کلی رضایتمندی ۳/۶۹±۰/۳۳ (از ۵ نمره) بود. درصد دانشجویان "کاملاً راضی و نسبتاً راضی" در حیطه‌های محتوای دوره، تکالیف ارائه شده و محتوای تولید شده به ترتیب ۷۴/۰۳، ۳۸/۸۸ و ۸۸/۴۶ درصد بود. از سه حیطه پرسش‌نامه رضایتمندی، بیشترین میانگین نمره رضایتمندی مربوط به حیطه "محتوای تولید شده" بود و این اختلاف از میانگین کلی از نظر آماری معنی‌دار بود (p<۰/۰۵).

جدول۲: میزان رضایتمندی دانشجویان گروه مداخله (روش یادگیری مشارکتی و درگیری فعالانه) (تعداد=۳۹نفر)

آیتم کلی	رضایتمندی	کاملاً راضی تعداد (درصد)	نسبتاً راضی تعداد (درصد)	متوسط تعداد (درصد)	نسبتاً ناراضی تعداد (درصد)	کاملاً ناراضی تعداد (درصد)	نظری ندارم تعداد (درصد)	انحراف معیار ± میانگین
محتوای دوره	میزان یادگیری با استفاده از برگزاری این دوره بیشتر است.	۱۳ (۳۳/۳۳)	۱۳ (۳۳/۳۳)	۹ (۲۳/۰۸)	۱ (۲/۵۶)	۲ (۵/۱۳)	۱ (۲/۵۶)	۰/۳۸±۳/۹۰
	میزان ماندگاری ذهنی مطالب با استفاده از این روش بیشتر است.	۸ (۲۰/۵۱)	۲۱ (۵۳/۸۵)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)	
	با استفاده از این روش مطالب به صورت کاربردی مورد استفاده قرار می‌گیرد.	۵ (۱۲/۸۲)	۱۷ (۴۳/۸۹)	۱۴ (۳۵/۹۰)	۳ (۷/۶۹)	۰ (۰)	۰ (۰)	
	با استفاده از این روش جذابیت کلاس بیشتر است.	۱۶ (۴۱/۰۳)	۱۴ (۳۵/۹۰)	۳ (۷/۶۹)	۳ (۷/۶۹)	۳ (۷/۶۹)	۰ (۰)	
	این روش تدریس باعث ایجاد انگیزه برای مطالعه می‌گردد.	۵ (۱۲/۸۲)	۲۵ (۶۴/۱۰)	۸ (۲۰/۵۱)	۱ (۲/۵۶)	۰ (۰)	۰ (۰)	

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]
[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

	استفاده از این روش برای نوشتن طرح‌های تحقیقاتی در ترم‌های آتی بیشتر است.	۸ (۲۰/۵۱)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۱۲ (۳۰/۷۷)	۳ (۷/۶۹)	۲ (۵/۱۳)	۴ (۱۰/۲۶)
	با استفاده از این روش میزان مشارکت دانشجویان بیشتر است.	۲۹ (۷۴/۳۶)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)
	علاقه به پرسش و پاسخ با این روش افزایش‌یافته است.	۸ (۲۰/۵۱)	۲۸ (۷۱/۷۹)	۳ (۷/۶۹)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)
تکالیف ارائه‌شده و فعالیت کلاسی	نقش تکالیف در ایجاد انگیزه برای یادگیری بیشتر	۴ (۱۰/۲۶)	۱۳ (۳۳/۳۳)	۲۰ (۵۱/۲۸)	۲ (۵/۱۳)	۰ (۰)	۰ (۰)
	کاربردی بودن فعالیت‌ها و تکالیف	۱۱ (۲۸/۲۱)	۱۱ (۲۸/۲۱)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۷ (۱۷/۹۵)	۰ (۰)	۰ (۰)
	لذت‌بخش بودن تکالیف گروهی و انفرادی	۵ (۱۲/۸۲)	۷ (۱۷/۹۵)	۹ (۲۳/۰۸)	۸ (۲۰/۵۱)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۰ (۰)
	سهولت انجام پروژه و تکالیف گروهی	۳ (۷/۶۹)	۷ (۱۷/۹۵)	۸ (۲۰/۵۱)	۸ (۲۰/۵۱)	۱۲ (۳۰/۷۷)	۰ (۰)
	ارزشمند بودن فعالیت‌های گروهی و تکالیف به نسبت وقتی‌که صرف نمودم.	۳ (۷/۶۹)	۳ (۷/۶۹)	۸ (۲۰/۵۱)	۱۵ (۳۸/۴۶)	۱۰ (۲۵/۶۴)	۰ (۰)
	یادگیری کلی از محتوای آموزشی و تکالیف	۱۱ (۲۸/۲۱)	۱۳ (۳۳/۳۳)	۹ (۲۳/۰۸)	۴ (۱۰/۲۶)	۲ (۵/۱۳)	۰ (۰)
محتوای تولیدشده	تناسب محتواهای تولیدشده با نیازهای آموزشی شما	۱۷ (۴۳/۵۹)	۱۴ (۳۵/۹۰)	۶ (۱۵/۳۸)	۱ (۲/۵۶)	۱ (۲/۵۶)	۰ (۰)
	کیفیت محتوای بارگذاری شده	۱۷ (۴۳/۵۹)	۲۱ (۵۳/۸۵)	۱ (۲/۵۶)	۰ (۰)	۰ (۰)	۰ (۰)
رضایت کلی از دوره آموزشی		۲۹ (۷۴/۳۶)	۷ (۱۷/۹۵)	۲ (۵/۱۳)	۱ (۲/۵۶)	۰ (۰)	۰ (۰)

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مطالعه حاضر تعیین میزان یادگیری و رضایتمندی دانشجویان با روش تدریس مشارکتی و درگیری دانشجویان در درس «تفسیر موضوعی قرآن کریم» بود. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده؛ در پژوهش حاضر، روش تدریس مشارکتی و درگیری فعالانه دانشجویان در کلاس درس به صورت معنی‌داری نقش بیشتری در میزان یادگیری دانشجویان نسبت به روش سخنرانی داشت و نتایج نشان داد که اکثر دانشجویان از برگزاری کلاس با روش تدریس مشارکتی رضایت دارند. این یافته همسو با نتایج برخی از پژوهش‌هایی بود که روش‌های سنتی و مشارکتی را در آموزش با یکدیگر مقایسه کرده بودند. نتایج مطالعه فرزاد محمدجان نشان داد که روش تدریس مشارکتی تأثیر بیشتری نسبت به روش تدریس سخنرانی بر فراگیران دارد و روش یادگیری مشارکتی منجربه رضایت بیشتر دانشجویان نسبت به روش سخنرانی است و سطح یادگیری و رضایت دانشجویان دختر نسبت به پسر در روش تدریس مشارکتی بیشتر بود (۱۵). نتایج مطالعه حسینی ضرابی و همکاران ۹ روش ایجاد تعامل را نام برد که ۲ تا از روش‌ها مشارکت دادن دانشجو در طراحی آموزشی و اجرا و استفاده از تکنیک‌های یادگیری مشارکتی بود که در فرایند یادگیری تأثیرگذار است و با کاربست آن در عمل، محیط یادگیری پویا و فعال ایجاد می‌شود (۱۶). نتایج مطالعه کلانتری نشان داد که مشارکت دانشجویان در امر تدریس درس انگل‌شناسی، کیفیت آموزش این درس را بهبود بخشید. هم‌چنین استفاده از این روش مشارکتی موجب تقویت انگیزه برای یادگیری، شرکت در کلاس، تلاش بیشتر و ارتباط بهتر بین مدرس و دانشجو می‌شود (۱۷). صفری و همکاران در نتیجه‌گیری از مطالعه خود پیشنهاد کرد با به کارگیری روش‌های آموزشی فعال، باعث مشارکت بیشتر دانشجویان با موضوعات آموزشی شوند تا زمینه برای یادگیری بیشتر آنان فراهم گردد (۱۸).

نتایج مطالعه (Elliott M, McErlain) در سال ۲۰۲۱ در استرالیا نشان داد که مشارکت دانشجویان برای دستیابی به نتایج مطلوب یادگیری مهم است و دانشجویان پرستاری تعامل را حضور در کلاس، علاقه‌مندی و مشارکت فعال تعریف کردند (۱۹). نتایج مطالعه الرحمی (Al-Rahmi) در سال ۲۰۱۵ در مالزی نشان داد که به کارگیری شبکه‌های اجتماعی در کلاس درس بسیار تعاملی است و دانشجویان را درگیر می‌نمایند و هم‌چنین آن‌ها اعلام رضایت کردند (۲۰). نتایج مطالعه حاضر نشان داد که پس از اجرای روش تدریس مشارکتی و درگیر کردن دانشجویان در کلاس درس یادگیری و رضایت‌مندی آنان افزایش یافت. بنابراین بهتر است از این روش به عنوان یکی از روش‌های مکمل برای ارائه دروس نظری استفاده گردد.

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]
[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

لذا توصیه می‌گردد از ظرفیت‌های این رویکرد آموزشی جهت یادگیری بهتر، مؤثرتر انتقال آموزه‌های دینی در درس تفسیر موضوعی و سایر دروس نظری استفاده نمایند. این مطالعه تنها روی یک درس نظری انجام شد، برای تعمیم نتایج، می‌طلبد که پژوهش‌های گسترده‌تری توسط محققین برای سایر دروس انجام گردد. از محدودیت‌های مطالعه حاضر این بود که واحد درسی تفسیر موضوعی قرآن کریم را همه دانشجویان علوم‌پزشکی باید اخذ نمایند و با توجه به تعداد زیاد دانشجویان و تعداد محدود مدرسین به کلاس‌های پسر و دختر تقسیم شده بود. محققین چون خانم بودند روش تدریس‌ها را در کلاس‌های دختر اجرا کردند.

قدردانی

این مقاله حاصل طرح تحقیقاتی با شماره (۱۴۰۲۰۵۱۰۳۸۱۷) مصوب دانشگاه علوم‌پزشکی همدان است. محققین از همکاری معاونت محترم تحقیقات و فناوری دانشگاه، مسئولین، اساتید و دانشجویان دانشکده‌های علوم‌پزشکی کمال تشکر و قدردانی را دارند.

References

1. Mashaikh P, Mousavi F.[The Effect of the Qur'an Thematic Interpretation Course on the Students of Islamic Azad University, Shiraz, in the Cognitive Dimension (based on Dr. Nasiri's Book)]. Cognitive Studies at Islamic University 2021; 25 (1): 253-70. [Persian]
2. Ayoubi M. Avizhgan M. [Feasibility study of teaching thematic interpretation of the Holy Quran with a health-oriented approach in medical universities]. Medicine and Spiritual Cultivation 2021; 30 (1): 23-32. [Persian]
3. Ghasempoor E, Ghasempoor E, Malekipour A.[Studying the implemented and obtained curriculum of general courses of Islamic education in higher education with an emphasis on the mixed method]. Quarterly of Qualitative Research in Curriculum 2018; 6 (2): 96-111. [Persian]
4. Kahnouji M, Kamyabi H, Nagarestani H. [The effect of teaching the thematic interpretation of the Holy Qur'an in a needs-oriented manner on the critical thinking of the students of Vali Asr (Aj) Rafsanjan University].Cognitive Studies at Islamic University 2019; 23 (1): 21-40. [Persian]
5. Jabari K, Imanzadeh A, Ahmadzadeh Pournaki R, Hamrahzadeh M. [Comparison of the effect of electronic education with the traditional method on the learning of English language skills of students]. Information and communication technology in educational sciences 2017; 7 (3): 127-43. [Persian]
6. Jacques S, Lequeu T. The Attractiveness of Reversing Teaching Forms; Feedback on an Electrical Engineering Course. International Journal of Engineering Pedagogy (iJEP) 2020; 10 (3): 21-34. [DOI:10.3991/ijep.v10i3.12361]
7. Anarinejad A, Zare Sheybani K, Rasekhi Pour M.[Investigating the Students' Attitudes and Tendencies Towards Applied Ethics Course (Case Study; Farhangian University of Fars)]. Quarterly Journal of Education Studies 2021; 6 (24): 17-30. [Persian]
8. Abdoli A, Pourshafee H, Zeinaldini Meymand F.[Investigating the quality of teachers; teaching in the higher education system: the need to pay attention to interactive teaching (case study: undergraduate students of South Khorasan University of Applied Sciences)]. Scientific Quarterly of Social-Cultural Studies of Khorasan 2017; 11 (3): 47-76. [Persian]
9. Farjipak M, Aslani GR, Maghami AM. [Investigating internal organizational factors affecting the effectiveness of courses in the Department of Islamic Education, a case study: Islamic Azad University, Dezful branch]. Cognitive Studies at Islamic University 2018; 22 (74): 23-40. [Persian]
10. Sharifi Shayan F, Entesar Foumani GH, Hejazi M. [The Effectiveness of collaborative learning method on academic motivation and emotion control in children with attention deficit/hyperactivity disorder]. Quarterly Journal of Child Mental Health 2020; 6 (4): 74-84. [Persian] [DOI:10.29252/jcmh.6.4.8]
11 .Omidi M, Najafi H, Sobhaninejad M. [Evaluating The Curriculum Of Islamic Courses Sciences University To Present Some Quality Guidelines]. The Journal of New Thoughts on Education 2017; 12 (4): 217-36. [Persian]

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]

[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]

12. Mourtos NJ. The nuts and bolts of cooperative learning in engineering. InProceedings of 1994 IEEE Frontiers in Education Conference-FIE'94 1994 Nov 2: IEEE;1994.
13. Hosseini SA, Jafarzadeh MR. [Comparing the effectiveness of reverse teaching methods and (traditional) lectures on students' learning in industrial- organizational psychology].Teaching & Learning Research 2022; 17 (71): 1-19. [Persian]
14. Polit DF, Beck CT, Owen SV. Is the CVI an acceptable indicator of content validity? Appraisal and recommendations. Research in nursing & health 2007; 30 (4): 459-67. [DOI:10.1002/nur.20199]
15. Mohammadjani F, Tonkaboni F. [A Comparison between the Effect of Cooperative Learning Teaching Method and Lecture Teaching Method on Students' Learning and Satisfaction Level]. International Education Studies 2015; 8 (9): 107-12. [Persian] [DOI:10.5539/ies.v8n9p107]
16. Hosseini Zarrabi H, Khorasani A, Rezaeizadeh M, Mazaheri Tehrani MA.[Investigating the methods of creating interaction and improving students' engagement in the learning process in higher education: A systematic review]. New Educational Approaches 2021; 16 (1): 77-96. [Persian]
17. Kalantari N, Ghaffari S.[The level of learning and satisfaction of laboratory science students from the method of active participation in education]. Education Strategies in Medical Sciences 2014; 4 (7): 215-9.[Persian]
18. Safari M, Yazdanpanah B, Ghafarian H R, Yazdanpanah S. [Comparing the effect of teaching by lecture and discussion method on the level of learning and satisfaction of students]. Iranian Journal of Medical Education 2006; 6 (1): 59-64. [Persian]
19. Elliott M, McErlain P. Nursing Student Engagement with Their Learning: A Mixed Methods Study]. World Journal of Nursing Research 2021: 21-37. [DOI:10.31586/wjnr.2022.385]
20. Al-Rahmi WM, Othman MS, Yusuf LM. Effect of engagement and collaborative learning on satisfaction through the use of social media on Malaysian higher education. Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technolog 2015; 9 (12): 1132-42. [DOI:10.19026/rjaset.9.2608]

[Downloaded from rme.gums.ac.ir on 2025-10-24]

[DOI: 10.32592/rmegums.15.4.24]